C/2025/1189

21.3.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Nuorten osallistuminen työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja kansalaisvuoropuheluun Välimeren alueella

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/1189)

Esittelijä: **Thomas WAGNSONNER**

Yhteisesittelijä: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Neuvonantajat	Karol ZABAWA (ryhmä II:n neuvonantaja) Graziano TULLIO (yhteisesittelijän neuvonantaja, ryhmä III)
Komitean täysistunnon päätös	17.1.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	23.1.2025
Täysistunnon numero	593
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	175/0/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Käsillä oleva lausunto on laadittu yhdessä nuorten edustajien kanssa. ETSK suosittaa, että nuoret otetaan mukaan politiikanteon kaikkiin vaiheisiin päätösten tekemisestä aina toimintapolitiikkojen täytäntöönpanoon ja arviointiin saakka. Lisäksi on erittäin tärkeää, että kaikissa vaiheissa sovelletaan vankkoja seuranta-, palaute- ja vastuuvelvollisuusmekanismeja.

1.2 Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja kansalaisvuoropuhelu ovat demokraattisen osallistumisen kulmakiviä. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla, nuorisoryhmillä ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöillä on kuitenkin vaikeuksia päästä todellisuudessa osallistumaan päätöksentekoprosesseihin. Yhdistymisvapaus, sananvapaus sekä yleensäkin työntekijöitä ja kansalaisyhteiskuntaa edustavien tahojen kyky puolustaa oikeuksiaan ja tuoda vaatimuksiaan esiin ovat monissa MENA-alueen ([1]) maissa rajallisia. Onkin tarpeen tukea demokraattisia prosesseja, jotka eivät rajoitu pelkkiin vaaleihin, ja siis luoda mielekkäitä osallistumismekanismeja, joiden tunnusomaisia piirteitä ovat kansalaisvapaudet, avoimuus, tiedon saatavuus ja kaikille avoimet mahdollisuudet.

1.3 MENA-alueen nuorten ja nuorisojohtoisten järjestöjen kokemukset ja olosuhteet vaihtelevat suuresti. Yksipuolisista nuorison määritelmistä onkin luovuttava: on tunnustettava eri nuorisoryhmien ominaispiirteet ja lähestyttävä asiaa intersektionaalisesti, jotta tulee huomioitua, että nuoret ovat maantieteellisesti ja sosiopoliittisesti monimuotoinen väestöryhmä.

1.4 Välimeren alueen nuorten sosioekonomiselle tilanteelle on tunnusmerkillistä korkea työttömyysaste, epätyypillinen ja pimeä työ, matala palkkataso, laadukkaiden työpaikkojen puute sekä työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri osuus. ETSK tähdentää, että näiden ongelmien ratkaiseminen edellyttää sekä työmarkkinoiden että koulutusjärjestelmien uudistamista.

([1]) Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka.

1.5 Lähtökohdiltaan heikossa asemassa olevilla ryhmillä on lisäksi muita enemmän esimerkiksi edustukseen, mahdollisuuksien saantiin ja työmarkkinoihin liittyviä haasteita, ja ETSK korostaa tarvetta laatia näille ryhmille suunnattuja tukiohjelmia.

1.6 ETSK toteaa, että koulutusjärjestelmissä olisi nykyistä voimakkaammin edistettävä osallistavien prosessien kautta tapahtuvaa kansalaisvaikuttamista ja luotava asianmukaisten taitojen (esim. politiikan tuntemuksen ja digitaalisen lukutaidon) hankkimista tukevia ekosysteemejä, jotta nuoret saavat varmuutta osallistua virallisiin prosesseihin. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinajärjestöjen olisi tuettava nuoria järjestämällä valmiuksienkehittämistyöpajoja, jotta nuorten olisi helpompi käyttää osallistamiseen tarkoitettuja resursseja ja hyödyntää osallistumismahdollisuuksia.

1.7 Riittävä nuorisoaiheinen tutkimus on tärkeä edellytys haasteiden tunnistamiselle ja nuorten etujen huomioon ottamiselle osallistavissa prosesseissa. Sitä varten tarvitaan tietoa. ETSK painottaa sellaisen tutkimustoiminnan merkitystä, jossa keskitytään nuorten osallistumiseen työmarkkinoille, koulutukseen, osallistaviin prosesseihin ja yhteisöelämään. Oppilaitosten, tiedemaailman, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, myös työmarkkinaosapuolten, välistä yhteistyötä on edistettävä, ja nuorten aktiivinen osallistuminen on asetettava siinä keskeiselle sijalle.

1.8 Alueen maille on usein ominaista, että tehokkaalle työmarkkinavuoropuhelulle ei ole asianmukaisia puitteita. ETSK korostaa tarvetta vahvistaa kolmikantaista ja kahdenvälistä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua erityisesti panemalla Kansainvälisen työjärjestön (ILO) keskeiset työmarkkinavuoropuhelua koskevat yleissopimukset kattavasti täytäntöön.

1.9 ETSK tähdentää nuorisoa koskevien toimintasuunnitelmien olevan hyödyllisiä. Ne voisivat toimia etenemissuunnitelmina, ja niissä voitaisiin esittää konkreettisia toimia ja välineitä sellaisten nykyistä osallistavampien organisatoristen puitteiden luomiseksi, jotka edistävät nuorten mahdollisuuksia päästä mukaan työmarkkinajärjestöjen toimintaan. Nuorten työntekijöiden kannustaminen osallistumaan työehtosopimusneuvotteluihin ja nuorille tarkoitettujen edustuselinten perustaminen yritystasolle ovat tehokas tapa saada nuorten osallistuminen juurrutettua työmarkkinavuoropuhelurakenteisiin. Komitea mainitsee tässä yhteydessä esimerkkinä Itävallassa toimivat nuorten luottamusneuvostot (*Jugendvertrauensrat*).

1.10 ETSK kehottaa Euroopan komissiota tukemaan SOLiD-hankkeen ([2]) kolmatta vaihetta, jotta voidaan varmistaa, että kehitetyt välineet otetaan pysyvästi käyttöön. Lisäksi tässä vaiheessa olisi laadittava nykyisen naisten peruskirjan kaltainen nuorten peruskirja ja myös pohdittava nuorten kuulemiseen tarkoitettujen mekanismien perustamista.

1.11 Kansalaisvuoropuhelusta olisi tehtävä nykyistä osallistavampaa mahdollistamalla erilaisten ryhmien, esimerkiksi naisten, vähemmistöjen ja heikossa asemassa olevien yhteisöjen, osallistuminen siihen kohdennetun taloudellisen tuen sekä sellaisten tehokkaampien ja vuorovaikutteisempien vuoropuhelumekanismien avulla, joissa vuoropuhelua ohjaavat ammattimaiset keskustelunvetäjät ja jotka on suunniteltu yhteistyössä nuorten kanssa.

1.12 Nuorisojärjestöjen ja -valtuustojen edustusta valtion viranomaisten kanssa käytävissä keskusteluissa olisi vahvistettava. Tätä varten olisi tunnustettava nuorisotyöntekijät keskeisiksi toimijoiksi kuulemisprosesseissa ja annettava heille riittävät mahdollisuudet ja resurssit tehokkaaseen osallistumiseen. Lisäksi on tärkeää laatia nuorisostrategioita, joiden avulla vahvistetaan nuorten kansalaisvuoropuheluun osallistumisen legitiimiyttä, perustaa nuorisovaltuustoja maihin, joissa niitä ei vielä ole, ja lisätä nuorisoasioihin varattuja määrärahoja kaikilla alueellisen hallinnon tasoilla, erityisesti paikallistasolla.

1.13 Kansalaisvuoropuhelussa on ensisijaisen tärkeää huolehtia avoimuudesta ja yhtäläisistä mahdollisuuksista määrittelemällä selkeät perusteet, joiden mukaisesti nuoret osallistujat valitaan, ja varmistamalla, että sekä tunnustetuilla nuorisojärjestöillä että ruohonjuuritason liikkeillä on oikeudenmukaiset osallistumismahdollisuudet. Lisäksi tulee laatia yhteiset normit ja kattava sääntelykehys, jossa säädetään erityisistä tukirakenteista, esimerkiksi asiaan erikoistuneista tiimeistä ja yhteyspisteistä. Näin voidaan pitää huoli siitä, että nuorten osallistuminen vuoropuheluprosesseihin on järjestelmällistä ja johdonmukaista.

1.14 Nuorisojohtoisten rakenteiden keskinäisiä yhteyksiä on tiivistettävä, jotta voidaan edistää alueellista yhteistyötä ja lisätä ajatusten ja mahdollisuuksien vaihtoa erilaisten ryhmien välillä. ETSK kehottaa julkisia tahoja turvaamaan alueellisten nuorisoverkostojen ja -tilojen tukemiseen tarvittavan rahoituksen. On myös tärkeää lisätä nuorisojärjestöjen osallistumista unionin ulkosuhdetoimintaan edistämällä yhteistyötä EU:n edustustojen kanssa ja yksinkertaistamalla nuoriin sovellettavia viisumihakemusmenettelyjä liikkuvuusohjelmien yhteydessä.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Taustaa**

2.1 ETSK toteaa, että nuoret eivät ole kulttuurisesti, taloudellisesti ja poliittisesti yhtenäinen joukko. Nuorten kokemukset ja olosuhteet vaihtelevat suuresti, joten yksipuolisista nuorison määritelmistä on luovuttava: on tunnustettava eri nuorisoryhmien ominaispiirteet ja lähestyttävä asiaa intersektionaalisesti, jotta tulee huomioitua, että nuoret ovat maantieteellisesti ja sosiopoliittisesti monimuotoinen väestöryhmä.

2.2 Monet instituutiot ja poliittiset organisaatiot on rakennettu ylhäältä käsin, ja niiden valtarakenteet ovat tyypillisesti erittäin keskittyneitä. Nuoret toimivat yleensä kuitenkin paikallisissa, ruohonjuuritasolta alkunsa saaneissa rakenteissa ja liikkeissä ja useimmiten sellaisten poliittisten kysymysten parissa, jotka eivät ole poliittisen asialistan kärjessä (esim. ilmasto ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus, poliittinen osallistuminen, vähemmistöjen oikeudet ja eläinten oikeudet) ([3]).

2.3 ETSK on tietoinen erilaisista nuorten keskuudessa yleisistä viestintävälineistä ja poliittisen aktivismin muodoista, joihin kuuluvat myös osallistumattomuus, vakiintuneiden rakenteiden boikotointi ja poliittisen toiminnan virallisten menetelmien hylkääminen, joita näyttää lietsovan pikemminkin pettymys politiikkaan kuin poliittinen välinpitämättömyys ([4]).

2.4 Välimeren alueen nuorten sosioekonomiselle tilanteelle on tunnusmerkillistä korkea työttömyysaste, epätyypillinen ja pimeä osa-aikatyö, matala palkkataso ja laadukkaiden työpaikkojen puute (ja myös palkattomat harjoittelut). Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuudet alueella ovat melko suuria, enimmillään jopa kolmannes nuorista. Nykyinen inflaatio sekä asunnon hankkimista hankaloittava heikko ostovoima ja korkea vuokrataso ovat nuorten kannalta kiireellisiä kysymyksiä.

2.5 Koulunkäynnin keskeyttäneiden, erityisesti nuorten naisten, runsas määrä ja tutkinnon suorittaneiden korkea työttömyysaste alueella ovat merkki siitä, että koulutusjärjestelmien laadussa on puutteita etenkin maaseudulla eikä niiden puitteissa onnistuta opettamaan työmarkkinoilla tarvittavia taitoja. Koulutukseen osallistumiseen liittyvät rajoitteet ovat merkittävä haaste, sillä monilla perheillä ei ole varaa maksaa koulutuskustannuksia. Lisäksi korkeasti koulutettujen osuus alueelta muualle muuttavan väestön keskuudessa on kasvanut, mikä viittaa aivovuotoon.

2.6 Nuorten edustajat kohtaavat alueella usein vakavia turvallisuusongelmia ja muita esteitä. Lisäksi nuorilla naisilla, vammaisilla henkilöillä, pakolaisilla, maahanmuuttajilla, etnisillä ja kielellisillä vähemmistöillä, alkuperäiskansoihin kuuluvilla nuorilla, maaseutualueiden nuorilla, hlbtiq+-yhteisön jäsenillä ja muilla lähtökohdiltaan heikossa asemassa olevilla ryhmillä on muita enemmän esimerkiksi edustukseen, mahdollisuuksien saantiin ja työmarkkinoihin liittyviä haasteita.

3. **Nuoret mukaan osallistaviin työmarkkinavuoropuhelu- ja kansalaisvuoropuhelu-prosesseihin**

3.1 ***Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu***

3.1.1 Kansainvälisen työjärjestön määritelmän mukaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla tarkoitetaan kaikentyyppisiä neuvotteluja, kuulemisia ja tiedonvaihtoa talous- ja sosiaalipolitiikkaan liittyvistä yhteistä etua koskevista aiheista valtiovallan, työnantajien ja työntekijöiden edustajien välillä tai keskuudessa. Kyse voi olla kolmikantaprosessista, jossa valtiovalta on yhtenä osapuolena, tai työntekijöiden ja yritysjohdon kahdenvälisistä suhteista. Työmarkkinavuoropuheluprosessit voivat olla epävirallisia tai virallisia, ja niissä on usein molempia elementtejä. Vuoropuhelua voidaan käydä valtakunnallisella, alueellisella tai yritystasolla, ja se voi olla toimialojen välistä, alakohtaista tai yhdistelmä molemmista.

3.1.2 Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on keskeinen kanava vaikuttaa talous-, työmarkkina- ja sosiaalipolitiikkaan ja edistää elinolojen sekä työolojen ja -ehtojen lähentymistä. Se on hyödyllinen väline taloudellisen ja sosiaalisen selviytymis- ja palautumiskyvyn, kilpailukyvyn sekä kestävän ja osallistavan kasvun edistämiseksi, kuten ETSK:n lausunnossa SOC/764 ([5]) korostetaan.

([3]) Lähteenä nuorten edustajien kannanotot valmisteluryhmän kokouksissa ja Anna Lindh -säätiön nuorisofoorumissa.
([4]) Lähteenä nuorten edustajien kannanotot valmisteluryhmän kokouksissa ja Anna Lindh -säätiön nuorisofoorumissa.
([5]) EUVL C 228, 29.6.2023, s. 87.

3.1.3 Työehtosopimusneuvottelut ovat olennainen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun väline, jonka avulla pyritään takaamaan kunnolliset työolot ja -ehdot ja oikeudenmukaisuus työpaikoilla. Työmarkkinavuoropuhelulla on palkkaneuvottelujen lisäksi poliittisesti keskeinen asema myös muissa asioissa, sillä ratkaisuja on löydettävä esimerkiksi sellaisiin uusiin haasteisiin kuin oikeudenmukainen siirtymä, ilmastonmuutos ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Koska nämä haasteet vaikuttavat erityisesti nuoriin, on olennaisen tärkeää huolehtia siitä, että nuorilla on merkittävä rooli työmarkkinajärjestöissä, ja kannustaa heitä liittymään niihin.

3.2 *Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu Välimeren alueella*

3.2.1 Työntekijäjärjestöillä, kuten ammattiliitoilla, on MENA-alueella erityisesti jäsenyysasioihin, yhdistymisvapauteen sekä oikeuksiensa tehokkaaseen puolustamiseen ja vaatimustensa tehokkaaseen ajamiseen liittyviä vaikeuksia. Valtiovalta on monissa alueen maissa rajoittanut yhdistymisvapautta ([6]).

3.2.2 Alueen maille on usein ominaista, että tehokkaalle työmarkkinavuoropuhelulle ei ole asianmukaisia puitteita. Kolmikantavuoropuhelusta on toisinaan huolehdittu työmarkkinavuoropuhelua koskevien kansallisten kehysten avulla, mutta yritystasolla käytävän riippumattoman alakohtaisen ja kahdenvälisen vuoropuhelun rakenteita on hyvin vähän. Työntekijöiden järjestäytymisaste on edelleen suhteellisen alhainen, ja työehtosopimusneuvottelujen kattavuus on yhä melko huono. Tämän seurauksena työmarkkinaosapuolten mahdollisuudet vaikuttaa julkiseen päätöksentekoon ja siten myös ihmisten, erityisesti nuorten, sosioekonomiseen tilanteeseen ovat vähäiset.

3.2.3 Jotta työmarkkinavuoropuhelurakenteista saadaan tehtyä kestäviä ja toimivia, työnantajajärjestöjen ja ammattiliittojen on saatava keskeinen asema yhteiskunnallisten instituutioiden joukossa. ETSK suhtautuukin myönteisesti sellaisiin hankkeisiin kuin eteläisen Välimeren alueen työmarkkinavuoropuhelua koskeva SOLiD-aloite, jolla luodaan edellytyksiä alueidenväliselle hyvien käytäntöjen vaihdolle sekä oikeudellisten ja rakenteellisten puitteiden luomiselle. Komitea kehottaa Euroopan komissiota tukemaan SOLiD-hankkeen kolmatta vaihetta, jotta voidaan varmistaa, että kehitetyt välineet otetaan pysyvästi käyttöön. Lisäksi tässä vaiheessa olisi laadittava nykyisen naisten peruskirjan ([7]) kaltainen nuorten peruskirja ja myös tarkasteltava nuorten kuulemiseen tarkoitettujen mekanismien perustamisen hyötyjä.

3.3 *Kansalaisvuoropuhelu*

3.3.1 Kansalaisvuoropuhelulla ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Se tunnustetaan kuitenkin laajalti keskeiseksi osaksi työtä, jota kansalaisyhteiskunnan organisaatiot tekevät saadakseen kansalaisten äänen kuuluviin päätöksentekoprosesseissa, mikä perustuu erityisesti kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden nauttimaan vahvaan luottamukseen, kansalaisyhteiskunnan osallistumisen tehostumiseen ja perinteisten osallistumismekanismien näivettymiseen ([8]).

3.3.2 Kansalaisvuoropuhelun eri osa-alueiden eli alakohtaisen, monialaisen ja horisontaalisen vuoropuhelun avulla voidaan edistää yhteistyötä ja osallisuutta julkishallinnossa ja vahvistaa siten toimintapolitiikkojen legitiimiyttä ja vastuullisuutta kahden toisiaan täydentävän ulottuvuuden kautta: 1) kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden keskinäinen vuoropuhelu näkemysten ja asiantuntemuksen vaihtamiseksi ja 2) kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja hallintotahojen välinen jäsennelty vuoropuhelu sen varmistamiseksi, että erilaiset näkökannat otetaan päätöksentekoprosesseissa huomioon.

3.3.3 Perinteisten osallistumismekanismien näivettyessä on käynyt selväksi, että tarvitaan kiireellisesti innovatiivisia vuoropuheluprosesseja, joissa otetaan nuorten intressit huomioon ja sovelletaan nuorten suosimia osallistumistapoja ([9]).

3.3.4 EU:n nuorisodialogi ([10]) ja EU:n nuorisotesti ([11]) ovat vaikuttavia esimerkkejä osallistavan päätöksenteon välineistä, joiden avulla nuorten edustajat otetaan mukaan kuulemisiin, vaikutustenarviointeihin ja vaikutusten lieventämiseen ja joilla edistetään nuorisonäkökulman kattavaa huomioon ottamista institutionaalisella tasolla.

([6]) "The future of work: Trade unions in transformation", *International Journal of Labour Research*, 2019, Vol. 9, Issue 1–2 (s. 226).
([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.
([8]) *The impact of civil society organisations in Europe*, Civil Society Europe, 2019, ja *Future of Europe*, Special Eurobarometer 500, s. 19, 2020.
([9]) *Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People*, Euroopan komissio, 2016, ja *Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level*, European Citizen Action Service, 2015.
([10]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto – EU:n nuorisodialogin jatkotoimien tehostaminen seurantaa ja avoimuutta koskevien suuntaviivojen avulla(EUVL C, C/2024/6866, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).
([11]) EUVL C 486, 21.12.2022, s. 46.

3.4 *Kansalaisvuoropuhelu Välimeren alueella*

3.4.1 Tyytymättömyys poliittisia instituutioita kohtaan on kasvussa, ja kansalaisvuoropuhelusta onkin tulossa ratkaisevan tärkeä mekanismi kansalaisten ja päättäjien välisen luottamuspulan korjaamiseksi ja kansalaisten turhautumisen lievittämiseksi erityisesti työttömyyden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja ilmastonmuutoksen kaltaisissa kiireellisissä asioissa.

3.4.2 Kansalaisvuoropuhelukäytännöistä on yhteisten normien ja kattavan sääntelykehyksen puuttumisen vuoksi kuitenkin kehittymässä hyvin erilaisia. Lisäksi eri maiden toisistaan eroavat poliittiset toimintaympäristöt, historian perintö, kulttuurinormit ja yhteiskunnalliset rakenteet johtavat hajanaisuuteen, jonka vuoksi kansalaisvuoropuhelu alueella on epäyhdenmukaista ja luonteeltaan epävirallista.

3.4.3 Monet vuoropuhelutilaisuudet ovat vain kertaluonteisia kuulemisia eikä kyse ole todellisista vuoropuhelualoitteista, mikä herättää huolta osallistavuudesta, vastuuvelvollisuudesta ja avoimuudesta. Alakohtaista vuoropuhelua käydään melko tiuhaan, mutta monialainen vuoropuhelu on epäsäännöllistä ja jäsentymätöntä, minkä johdosta siinä on katkoksia ja epäjohdonmukaisuutta.

3.4.4 Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventuminen vie pohjaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden työn vaikuttavuudelta ja heikentää niiden kykyä edistää muutosta. Rajoittavat oikeudelliset kehykset, valtiovallan pyrkimykset nivoa kansalaisyhteiskunnan toimijoita osaksi valtarakenteita (*co-optation*), byrokraattiset esteet, valikoiva rahoitus ja sensuuri murentavat kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden riippumattomuutta ja heikentävät niiden vaikutusta kansalaisvuoropuhelussa. Joissakin maissa tämä vähentää myös mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä hallitustenvälisten järjestöjen kanssa.

3.4.5 Kansalaisvuoropuhelun toimintaympäristö muuttuu sosiaalisen median alustojen ja digitaalisten viestintävälineiden vaikutuksesta, ja nuorten osallistamiseen tarjoutuu uusia kanavia. Osallistavien ja rakentavaa keskustelua edistävien vuoropuhelurakenteiden edellytyksenä on kuitenkin turvallisuuteen, väärään tietoon, verkkohäirintään ja digitaaliseen kuiluun liittyvien haasteiden ratkaiseminen ([12]).

4. **Virallisten osallistumisprosessien edellytykset ja nykyiset haasteet Välimeren alueella nuorten näkökulmasta**

4.1 Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja kansalaisvuoropuhelu ovat demokraattisen osallistumisen kulmakiviä. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla, nuorisoryhmillä, työnantajajärjestöillä ja ammattiliitoilla on kuitenkin vaikeuksia päästä todellisuudessa osallistumaan päätöksentekoprosesseihin. Yhdistymisvapaus, sananvapaus sekä yleensäkin työnantajia, työntekijöitä ja kansalaisyhteiskuntaa edustavien tahojen kyky ja valmiudet puolustaa oikeuksiaan ja tuoda vaatimuksiaan esiin ovat monissa MENA-alueen maissa rajallisia. Onkin tarpeen tukea demokraattisia prosesseja, jotka eivät rajoitu pelkkiin vaaleihin, ja siis luoda osallistumismekanismeja, joiden tunnusomaisia piirteitä ovat kansalaisvapaudet, avoimuus, tiedon saatavuus ja kaikille avoimet mahdollisuudet.

4.2 ETSK huomauttaa, että vaikka nuorissa on valtavasti potentiaalia, he jäävät usein osallistavien prosessien ulkopuolelle ([13]). Nuorten alhainen äänestysaktiivisuus, korkeassa asemassa olevien alle 35-vuotiaiden johtajien erittäin pieni määrä sekä esimerkit näennäisestä osallistamisesta tai osallistavien prosessien ulkopuolelle sulkemisesta ovat merkki siitä, ettei nuorten täysimääräinen osallistuminen päätöksentekoon ole vieläkään esteetöntä. Koska päätöksentekijöiden keskuudessa ei ole riittävän monipuolisesti eri ryhmien edustajia ja erityisesti koska muita heikommassa asemassa olevat ryhmät ovat aliedustettuina, nuorten on vaikea löytää roolimalleja, joihin he voivat samaistua.

4.3 Työmarkkinavuoropuhelun ja kansalaisvuoropuhelun rakenteet perustuvat edelleen vanhentuneisiin ajattelutapoihin ja menetelmiin, joilla nuoria ei onnistuta saamaan mukaan. Nuoret ovat pettyneitä virallisiin rakenteisiin eivätkä enää luota niihin, koska asioita ajetaan kaavoihin kangistuneesti, nuorten edustusta ei saada nivottua osaksi organisaatiorakenteita eikä heidän intressejään oteta asianmukaisesti huomioon. Tämä pettymys ja epäluottamus vähentää heidän halukkuuttaan aktiiviseen osallistumiseen.

4.4 Myös käsitykset perinteisistä valta- ja johtamisrakenteista (esimerkiksi patriarkaalisista rakenteista) ja nuoriin kohdistuvat ennakkoluulot ovat esteitä nuorten osallistumiselle. Nuoret naiset kohtaavat vielä enemmän haasteita ja esteitä, ja on tärkeää tuoda esiin, miten naisjärjestöt yrittävät saada perinteisiä alistavia rakenteita murrettua.

([12]) Ks. Euro–Välimeri-tutkimuskomission toimintapoliittinen katsaus *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region*, 2023.

([13]) *Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation*, https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5 Riittävä nuorisoaiheinen tutkimus on edellytys haasteiden tunnistamiselle ja nuorten etujen huomioon ottamiselle osallistavissa prosesseissa. Tietojen puutteellinen saatavuus etenkin paikallistasolla ja se, että nuorten, erityisesti maaseutualueiden nuorten ja nuorten naisten, käytännön todellisuudesta ei ole eriteltyä tietoa, ovat suuria ongelmia, joiden vuoksi nuorten etujen valvonta on eri politiikanaloilla edelleen liian vähäistä.

4.6 Nuorten osallistumista työmarkkinavuoropuhelu- ja kansalaisvuoropuhelualoitteisiin rajoittavat lisäksi logistiset (esim. liikkumismahdollisuuksiin ja viisumiasioihin) liittyvät tekijät ja infrastruktuurin puutteet. ETSK korostaa, että nuoria varten tarvitaan tehokkaita tukimekanismeja sekä taloudellisia, sosiaalisia ja koulutusresursseja.

4.7 ETSK kiinnittää huomion heikossa asemassa olevien nuorten, esimerkiksi työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten, nuorten naisten, vammaisten henkilöiden, pakolaisten, maahanmuuttajien, etnisten ja kielellisten vähemmistöjen, alkuperäiskansoihin kuuluvien nuorten, maaseutualueiden nuorten ja hlbtiq+-yhteisön jäsenten, tarpeisiin. Lisäksi komitea muistuttaa, että nuorten saaminen mukaan toimintaan paikallisyhteisöissä on haastavaa ja että sellaisten nuorten osallistaminen, joita on kielletty osallistumasta poliittiseen toimintaan ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan, on vaikeaa. Paikallisilla nuorisohankkeilla ja -aloitteilla on usein hyvin niukat taloudelliset resurssit ja erittäin vähän poliittista tukea.

4.8 MENA-maiden järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta on osoittanut kykenevänsä toimimaan haastavissa olosuhteissa ja sitoutuvansa tiukasti demokraattisiin arvoihin sekä ajavansa ihmisoikeuksia, nuorten osallistumista ja oikeusvaltioperiaatetta kansainvälisen yhteistyön avulla. Monet kansalaisyhteiskunnan organisaatiot, myös työmarkkinaosapuolet, jatkavat poliittisista jännitteistä, turvallisuusongelmista ja niukoista resursseista huolimatta työtään sellaisen yhteisen vision hyväksi, jossa Välimeren alue nähdään yhtenäisenä yhteisenä tilana.

5. **Suositukset**

5.1 ***Yleiset suositukset***

5.1.1 Nuoret olisi otettava mukaan politiikanteon kaikkiin vaiheisiin päätösten tekemisestä aina täytäntöönpanoon ja arviointiin saakka. Olisi luotava osallistavia ja avoimia rakenteita, esimerkiksi sellaisia pitkäjänteisen vuoropuhelun järjestelmiä, joissa vuoropuhelua ohjaavat ammattimaiset keskustelunvetäjät, ja suunniteltava toimintamahdollisuuksia yhdessä nuorten kanssa heidän aktiivisen osallistumisensa varmistamiseksi. Lisäksi on ratkaisevan tärkeää, että prosessin kaikissa vaiheissa ryhdytään soveltamaan vankkoja seuranta-, palaute- ja vastuuvelvollisuusmekanismeja ([14]).

5.1.2 Uuden, Välimeren alueesta vastaavan komission jäsenen nimittämisen myötä pitäisi olla helpompaa ottaa käyttöön uudenlaisia tapoja vahvistaa nuorten roolia EU:n politiikanteossa, myös naapuruuspolitiikkaan liittyvissä asioissa. Tätä varten olisi perustettava pysyvä rakenne nuorten osallistamiseksi, ja myös ETSK:n olisi oltava siinä mukana.

5.1.3 ETSK peräänkuuluttaa tasapainoisia ja osallistavia valintamenettelyjä ja kehottaa huolehtimaan avoimista esivalintavaiheista, joihin on helppo osallistua, jotta vältyttäisiin osallistumismahdollisuuksien suhteen etuoikeutettujen nuorten ja vastaavanlaisten järjestöjen yliedustukselta.

5.1.4 Innovatiiviset toimet nuorten osallistamiseksi työmarkkinavuoropuheluun ja kansalaisvuoropuheluun ovat tärkeitä, jotta nuoret saisivat keskeisen sijan organisaatiorakenteissa (olisi pohdittava nuorisokiintiöiden käyttöönottoa). Toimilla olisi muun muassa edistettävä yhteistyökulttuuria kilpailuhenkisyyden sijaan, autettava ratkaisemaan mahdollisia erimielisyyksiä kunnioittavassa hengessä ja pyrittävä siihen, että nuorten tunnustetaan olevan omien alojensa asiantuntijoita nimeämällä heitä keskeisiin tehtäviin. Uusien viestintäkanavien, erityisesti digitaalisten välineiden, käyttö ja uudenlaiset narratiivit ovat olennaisia nuorten tavoittamiseksi. Lisäksi ETSK katsoo, että kansainvälisissä ohjelmissa olisi kielimuurin murtamiseksi annettava ihmisten käyttää omaa äidinkieltään aina kun se on mahdollista.

5.1.5 ETSK korostaa, että on tärkeää tarjota nuorille mahdollisuuksia kehittää valmiuksia ja taitoja, joita johtotehtävien hoitaminen organisaatioissa ja neuvottelut päättäjien kanssa edellyttävät.

([14]) ETSK:n tutkimus *Structured and meaningful youth participation in policy and decision-making process: mapping local, national, EU and international good practices.*

5.1.6 EU:lla on ratkaiseva rooli Välimeren alueen yhdentymisen tukemisessa. Yhteyksien luominen nuorisojohtoisten rakenteiden välille on tärkeä askel pyrittäessä edistämään alueellista (ja alueidenvälistä) ajatusten ja yhteistyökäytäntöjen vaihtoa sekä kulttuurivaihtoa tällä monimuotoisella alueella ja tämän heterogeenisen ryhmän keskuudessa. ETSK kehottaa tukemaan alueellisia nuorisoverkostoja ja turvaamaan nuoriin liittyvien tapahtumien rahoituksen.

5.1.7 Nuorten osallistumista unionin ulkosuhdetoimintaan on tärkeää lisätä, kuten lausunnossa REX/566 ([15]) todetaan. ETSK toistaa suosituksensa edistää nuorisojärjestöjen ja EU:n edustustojen välistä yhteistyötä ja parantaa tietoisuutta nuorisopolitiikasta. Lisäksi viisumihakemusmenettelyjen on oltava vaivattomia etenkin nuorille.

5.1.8 ETSK korostaa, että nuorten edustajien rakenteellinen osallistuminen erityisesti ihmisoikeuksien, ilmasto-oikeudenmukaisuuden ja työntekijöiden oikeuksien alalla edellyttää sitä, että heidän turvallisuutensa on taattu. Komitea tähdentää, että muita heikommassa asemassa olevien ryhmien edustajat on otettava mukaan osallistaviin prosesseihin, ja kehottaa lisätoimiin monimuotoisen edustuksen mahdollistavien esteettömien rakenteiden luomiseksi. Lisäksi on erittäin tärkeää laatia heikossa asemassa oleville ryhmille suunnattuja tukiohjelmia. On myös tärkeää lisätä nuorisoasioihin varattuja määrärahoja kaikilla alueellisen hallinnon tasoilla ja erityisesti tukea paikallisyhteisöjä ja osoittaa taloudellista tukea nuorten liikkumismahdollisuuksien edistämiseen. Erasmus+ ja muut vastaavanlaiset ohjelmat tarjoavat nuorille, nuorisotyöntekijöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille yhteistyömahdollisuuksia.

5.1.9 ETSK toteaa, että koulutusjärjestelmissä olisi luotava asianmukaisten taitojen (esim. politiikan tuntemuksen ja digitaalisen lukutaidon) hankkimista tukevia ekosysteemejä, jotta nuoret saavat enemmän varmuutta lähteä mukaan osallistaviin prosesseihin. Kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinajärjestöjen olisi järjestettävä nuorille valmiuksienkehittämistyöpajoja koulutusohjelmiensa ja -aloitteidensa puitteissa esimerkiksi tukeutumalla nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön tiedemaailman ja elinkeinoelämän kanssa.

5.1.10 ETSK painottaa, että tarvitaan tutkimusta nuorten asemasta työmarkkinoilla, koulutuksessa, osallistavissa prosesseissa ja yhteisöelämässä. Välimeren alueen yliopistojen, tutkimuslaitosten, ammatillisen koulutuksen ohjelmien ja toisen asteen oppilaitosten välistä yhteistyötä on edistettävä niin, että luodaan turvallisia tutkimusympäristöjä ja nuorten aktiivinen osallistuminen asetetaan yhteistyössä keskeiselle sijalle. Pitkäaikainen, vuoron perään eri puolilla aluetta tehtävä paikallistason kenttätutkimus paikallisista nuorisorakenteista voi tuottaa olennaista tietoa nuorten etujen tehokasta huomioon ottamista silmällä pitäen.

5.1.11 Koska korkeasti koulutettujen osuus alueelta muualle muuttavan väestön keskuudessa on kasvanut, ETSK kehottaa ryhtymään tehokkaisiin toimiin aivovuodon torjumiseksi.

5.2 *Suositukset nuorten osallistumisesta työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun*

5.2.1 ETSK painottaa, että tarvitaan työmarkkinauudistuksia, joilla pyritään helpottamaan siirtymistä pimeästä työstä lailliseen ja säälliseen työhön sekä ratkaisemaan epätyypillisistä ja epävarmoista työmuodoista aiheutuvia ongelmia, jotka ovat yksi polttavimmista kysymyksistä Välimeren alueella. Komitea kehottaa laatimaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa kansallisia toimintasuunnitelmia ILO:n suosituksen R204 ([16]) mukaisesti.

5.2.2 ETSK tähdentää, että aktiivista työmarkkinoille osallistumista tukevat toimenpiteet ja laadukkaiden julkisten palvelujen, esimerkiksi hyvän ja kohtuuhintaisen lastenhoidon ja pitkäaikaishoidon, tarjoaminen ovat tärkeitä nuorten naisten työllisyyden edistämiseksi. Lisäksi komitea suosittaa, että sosiaaliset oikeudet asetetaan ensisijaiseen asemaan kehittämällä asiaan liittyviä kansallisia välineitä.

5.2.3 ETSK korostaa tarvetta tehostaa kolmikantaista ja kahdenvälistä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua erityisesti panemalla ILO:n keskeiset työmarkkinavuoropuhelua koskevat yleissopimukset, mm. ILO C098 ([17]), ILO C135 ([18]), ILO C087 ([19]) ja ILO C154 ([20]), kattavasti täytäntöön. On myös olennaisen tärkeää vahvistaa työmarkkinaosapuolten asemaa kansallisten toimintapolitiikkojen ja strategioiden laadinnassa. Seurantaryhmien perustaminen tarkkailemaan työmarkkinaosapuolten osallistamista julkisiin päätöksentekoprosesseihin voisi osoittautua toimivaksi keinoksi luoda työmarkkinavuoropuhelulle asianmukaiset puitteet.

([15]) EUVL C 184, 25.5.2023, s. 5.
([16]) ILO R204 – *Transition from the Informal to the Formal Economy Recommendation, 2015 (No 204)* [Suositus siirtymisestä epävirallisesta taloudesta viralliseen talouteen, 2015 (n:o 204)].
([17]) ILO C098 – sopimus järjestäytymis- ja neuvotteluoikeudesta, 1949 (n:o 98).
([18]) ILO C135 – työntekijäin edustajia koskeva yleissopimus, 1971 (n:o 135).
([19]) ILO C087 – ammatillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua koskeva sopimus, 1948 (n:o 87).
([20]) ILO C154 – kollektiivista neuvottelumenettelyä koskeva yleissopimus, 1981 (n:o 154).

5.2.4 ETSK tähdentää nuorisoa koskevien toimintasuunnitelmien olevan hyödyllisiä. Ne voisivat toimia etenemissuunnitelmina, ja niissä voitaisiin esittää konkreettisia toimia ja välineitä sellaisten nykyistä osallistavampien organisatoristen puitteiden luomiseksi, jotka edistävät nuorten mahdollisuuksia päästä osallistumaan työmarkkinajärjestöjen toimintaan. Lisäksi nuorten kynnystä päästä mukaan työmarkkinavuoropuhelurakenteisiin voidaan madaltaa järjestöissä annettavan neuvottelutaitojen parantamiseen tähtäävän koulutuksen avulla sekä muita heikommassa asemassa olevien ryhmien tarpeita vastaavan erityiskoulutuksen avulla. Mentorointiohjelmat voisivat olla johtamisohjelmia parempi vaihtoehto, sillä ne tarjoavat mahdollisuuden kohdata ja kouluttaa tulevaisuuden johtajia tasavertaisuuden pohjalta.

5.2.5 ETSK painottaa, että on tärkeää tukea yritystason työmarkkinavuoropuhelurakenteiden luomista. Työntekijäneuvostot ovat välttämättömiä, sillä ne auttavat parantamaan yritysten häiriönsietokykyä, taloudellista menestystä ja kykyä luoda säällisiä työpaikkoja sekä edistämään työpaikkademokratiaa (ks. lausunto SOC/746 ([21])).

5.2.6 Nuorten työntekijöiden osallistaminen yritystason työmarkkinavuoropuhelurakenteisiin on ratkaisevan tärkeää. Kannustamalla nuoria osallistumaan työpaikan demokraattisiin prosesseihin tuetaan heidän aktiivista toimintaansa ja autetaan heitä hankkimaan etujensa puolustamisessa tarvittavia taitoja ja saamaan kokemusta asiasta. Jotta nuorten intressit tulisivat virallisesti huomioiduiksi, ETSK suosittaa, että nuoria työntekijöitä kannustetaan osallistumaan työehtosopimusneuvotteluihin. Näin he pääsevät ajamaan etujensa kirjaamista työehtosopimuksiin.

5.2.7 Nuorille tarkoitettujen edustuselinten perustaminen yritystasolle on tehokas tapa juurruttaa nuorten osallistuminen osaksi työmarkkinavuoropuhelurakenteita. Komitea mainitsee tässä yhteydessä esimerkkinä Itävallassa toimivat nuorten luottamusneuvostot ([22]) (*Jugendvertrauensrat*). Ne ajavat nuorten työntekijöiden ja oppisopimuskoulutettavien taloudellisia, sosiaalisia, terveydellisiä ja kulttuurisia etuja yrityksissä. Jokaisen yrityksen, jossa on vähintään viisi nuorta työntekijää, on luotava edellytykset sille, että sen nuorista työntekijöistä koostuva yleiskokous (*Jugendversammlung*) voi valita luottamusneuvoston demokraattisin vaalein. Neuvoston jäsenillä on lakisääteisiä erityisoikeuksia ja -velvollisuuksia, jotta he pystyvät puolustamaan nuorten työntekijöiden etuja. Vaalien kautta saadun legitimiteetin myötä nuorten työntekijöiden uskottavuus työpaikalla vahvistuu ja heille tarjoutuu mahdollisuus hankkia työntekijöiden edustamisessa tarvittavia taitoja ja saada kokemusta asiasta.

5.3 ***Suositukset nuorten osallistumisesta kansalaisvuoropuheluun***

5.3.1 On syytä laatia yhteiset normit ja kattava sääntelykehys, jossa säädetään jäsennellyistä osallistumismekanismeista. Asianomaisten tahojen olisi perustettava erityisiä tukirakenteita, esimerkiksi asiaan erikoistuneita tiimejä ja yhteyspisteitä, helpottamaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa käytävää säännöllistä ja järjestelmällistä vuoropuhelua. Lisäksi kansalaisvuoropuheluprosesseja olisi arvioitava säännöllisin väliajoin epäkohtien ja parannustarpeiden havaitsemiseksi, jotta voidaan huolehtia siitä, että osallistumiskäytännöt ovat jatkossakin toimivia ja osallistavia.

5.3.2 Kansalaisvuoropuheluprosessien osallistavuuden varmistamiseksi tulee toteuttaa aktiivisesti erilaisille ryhmille, muun muassa naisille, vähemmistöille ja heikossa asemassa oleville yhteisöille, kohdennettuja toimia, tarjota nuorisojärjestöille taloudellista tukea ja resursseja, edistää osallistavien strategioiden soveltamista sekä helpottaa nuorten verkostoitumista ja yhteistyötä.

5.3.3 Aloitteita sekä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden nuorten edustajien että hallinnon virkamiesten valmiuksien kehittämiseksi olisi tehostettava. Nuorten edustajien osalta painopisteen olisi oltava politiikan tuntemuksessa, vaikuttamistyössä ja demokraattisten prosessien ymmärtämisessä, jotta he pystyisivät vaikuttamaan paremmin politiikan tuloksiin. Virkamiehille taas olisi tarjottava täydennyskoulutusmahdollisuuksia, jotta he voisivat parantaa valmiuksiaan hoitaa kansalaisvuoropuheluja tehokkaasti.

5.3.4 Digitaaliseen infrastruktuuriin olisi investoitava enemmän, jotta kansalaisvuoropuhelulle tarjoutuisi uusia kanavia ja jotta monien nuorten nykyisellään rajallisia mahdollisuuksia käyttää internetiä saataisiin parannettua. Nuorten digitaalista lukutaitoa olisi kohennettava, jotta he pystyisivät ilmaisemaan näkemyksiään, järjestämään kampanjoita ja osallistumaan rajatylittävään yhteistyöhön nykyistä tehokkaammin. Sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia välineitä olisi käytettävä tiedon levittämiseen, entistä laajemman nuoren yleisön tavoittamiseen ja nuorten välisten rajatylittävien yhteyksien luomiseen, ja tällä tavoin olisi pyrittävä edistämään nykyistä osallistavampaa, turvallisempaa ja saavutettavampaa vuoropuhelua.

5.3.5 Kansalaisvuoropuhelu- ja -osallistumiskulttuurin edistämiseen olisi panostettava: koulujen opetussuunnitelmiin olisi sisällytettävä kansalaiskasvatusta, ja olisi tuettava valistuskampanjoita, joilla lisätään tietoisuutta kansalaisvuoropuhelusta ja solidaarisuudesta sosiaalisen osallisuuden kannalta keskeisinä tekijöinä. Jotta kansalaisyhteiskunnan organisaatiot voisivat toteuttaa kansalaistoimintahankkeita oppilaitoksissa, asiaan liittyviä menettelyjä olisi yksinkertaistettava. Lisäksi valtiovallan valvontatoimia olisi vähennettävä aidomman kansalaisvaikuttamisen mahdollistamiseksi.

([21]) EUVL C 228, 29.6.2023, s. 43.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (saatavilla vain saksaksi).

5.3.6 Nuorisovaltuustot olisi tunnustettava legitiimeiksi toimijoiksi, ja riippumattomien nuorisovaltuustojen perustamista maihin, joissa niitä ei vielä ole, olisi tuettava. Nuorisoasioihin varattuja määrärahoja olisi lisättävä kaikilla alueellisen hallinnon tasoilla, ja paikallistasolla käytävän kansalaiskeskustelun edistämiseksi olisi perustettava paikallisia neuvoa-antavia komiteoita, joissa on mukana nuorten edustajia. Olisi myös laadittava nuorisostrategioita, joiden avulla vahvistetaan nuorisonäkökulmaa kansalaisvuoropuheluprosesseissa ja tarjotaan nuorille keinoja vaikuttaa paikallishallintoon ja pitää huoli siitä, että heidän ääntään kuullaan päätöksenteossa.

5.3.7 Kansalaisvuoropuhelun yhteydessä olisi tunnustettava nuorisotyön tärkeä merkitys, ja vuoropuhelualoitteissa (joissa on yleensä mukana kansalaisyhteiskunnan organisaatioita mutta ei aina nuorisojohtoisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita) olisi lisättävä nuorisojärjestöjen vaikutusmahdollisuuksia ja edustusta valtiovaltaa edustaviin osapuoliin nähden. Tähän kuuluu muun muassa nuorisotyöntekijöiden legitimiteetin vahvistaminen ja sen varmistaminen, että heidät tunnustetaan keskeisiksi toimijoiksi, joita on kuultava kuulemisprosesseissa ja viranomaisten kanssa käytävässä jäsennellyssä vuoropuhelussa.

5.3.8 Sukupolvien välistä vuoropuhelua olisi edistettävä luomalla ajatustenvaihtoon, yhteistyöhön, koordinointiin ja yhteiskehittämiseen perustuvia yhteisjohtajuuden mekanismeja. Tässä yhteydessä olisi muun muassa annettava vanhemmille sukupolville opastusta siihen, miten nuorten kanssa työskennellään, vahvistettava solidaarisuutta ja otettava nuorten kansalaisvuoropuheluun tuomat dynaamiset muutokset myönteisesti vastaan. Nuorten panoksen tunnustaminen muuttaa tapaa, jolla heihin suhtaudutaan, ja heidän roolinsa päätöksenteossa saa tämän myötä lisää legitimiteettiä ([23]).

Bryssel 23 päivänä tammikuuta 2025.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/fi/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.